

858.

**ROZPORZĄDZENIE
PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ**

z dnia 24 października 1934 r.

o osobistych świadczeniach wojennych.

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy
z dnia 15 marca 1934 r. o upoważnieniu Prezydenta

Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 221) postanawiam co następuje:

Art. 1. (1) Z chwilą wybuchu wojny lub zarządzenia mobilizacji powstaje z mocy samego prawa na obszarze całego Państwa obowiązek ludności wykonywania na rzecz Państwa za wynagrodzeniem robót i usług, bezpośrednio lub pośrednio potrzebnych do obrony Państwa (świadczenia osobiste).

(2) Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia wprowadzić obowiązek świadczeń osobistych, bądź na całym obszarze Państwa, bądź też w poszczególnych jego częściach w przypadkach:

- 1) gdy wymaga tego interes obrony Państwa, stwierdzony uchwałą Rady Ministrów;
- 2) na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych, gdy w przypadku zarządzenia przez Ministra Spraw Wojskowych ćwiczeń, mających na celu sprawdzenie sprawności stawienia rezerwistów lub sprawności mobilizacyjnej, władze administracji ogólnej pośrednio współdziałające w tych ćwiczeniach nie posiadają odpowiednich środków własnych do wykonania zadań, związanych z temi ćwiczeniami.

Art. 2. (1) Obowiązek świadczeń osobistych trwa przez czas wojny, albo też przez czas pozostawania wojska lub marynarki wojennej (ich części) w stanie zmobilizowanym. Termin ustania tego obowiązku ogłasza w drodze obwieszczenia Minister Spraw Wojskowych.

(2) W przypadku, określonym w art. 1 ust. 2 pkt. 1), obowiązek świadczeń osobistych trwa do czasu jego zniesienia rozporządzeniem Rady Ministrów.

(3) Obowiązek świadczeń osobistych w przypadkach, określonych w art. 1 ust. 2 pkt. 2), trwa przez czas 36 godzin, licząc od chwili zgłoszenia się powołanego do wykonywania świadczenia. Jeśli świadczenie w tym okresie czasu nie może być wykonane, obowiązek świadczenia przedłuża się do czasu jego wykonania.

Art. 3. (1) Świadczenie osobiste polega na wszelkiego rodzaju pracy ludzkiej fizycznej i umysłowej.

(2) Praca ta może być spełniana na rzecz władz rządowych lub samorządowych, albo też na rzecz państwowych, samorządowych lub prywatnych instytucji, organizacji, przedsiębiorstw oraz gospodarstw wiejskich, — które pracują w interesie obrony Państwa.

(3) Do osób, powołanych do wykonywania świadczeń osobistych na rzecz instytucji, organizacji, przedsiębiorstw oraz gospodarstw wiejskich, stosuje się w zakresie wykonywania pracy — jeśli rozporządzenie niniejsze nie stanowi inaczej — przepisy ustawodawstwa o pracy w zakresie, ustalonym przez Ministrów: Spraw Wojskowych i Opieki Społecznej w porozumieniu z interesowanymi ministrami.

Art. 4. (1) Do świadczeń osobistych obowiązani są wszyscy mieszkańcy Państwa poci obojga w wieku od ukończonych lat 17 do ukończonych lat 60, z wyjątkiem:

- 1) osób pełniących czynną służbę wojskową lub wojskową służbę pomocniczą;
- 2) osób zwolnionych od służby wojskowej na skutek reklamacji urzędu, instytucji, organizacji, przedsiębiorstwa lub gospodarstwa wiejskiego, w których są zatrudnione;
- 3) duchownych, wymienionych w art. 57 ust. 1 ustawy z dnia 23 maja 1924 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. z 1933 r. Nr. 60, poz. 455);
- 4) posłów na sejm i senatorów;
- 5) sędziów i prokuratorów sądów powszechnych;
- 6) funkcjonariuszów państwowych, pracowników przedsiębiorstw państwowych: „Polskie Koleje Państwowe” oraz „Polska Poczta, Telegraf i Telefon”, tudzież pracowników Polskiego Monopolu Tytoniowego, Państwowego Monopolu Spirytusowego i Polskiego Monopolu Solnego;
- 7) osób, którym przysługuje prawo eksterytorjalności, szefów zawodowych przedstawicielstw konsularnych państw obcych, członków delegacji i komisji zagranicznych oraz międzynarodowych misyj, personelu urzędniczego i służby, podległych wyżej wymienionym osobom, oraz członków rodzin osób wyżej wymienionych, jeśli prowadzą z nimi wspólne gospodarstwo.

(2) Osoby, wymienione w pkt. 1) — 6), są wolne z mocy samego prawa od obowiązku świadczeń osobistych; osoby zaś, wymienione w pkt. 7), tylko wówczas, gdy nie posiadają obywatelstwa polskiego i z zastrzeżeniem wzajemności.

Art. 5. (1) Świadczenia osobiste wykonywa się na podstawie powołania, które przeprowadzają powiatowe władze administracji ogólnej.

(2) Sposób i tryb przeprowadzenia powołania określi rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych, wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych; rozporządzenie to może przekazać wykonywanie czynności określonych w ust. 1 w całości lub w części zarządom gmin.

(3) Na obszarze objętym stanem wojennym powołanie do świadczeń osobistych przeprowadzają władze administracyjne cywilne lub wojskowe, upoważnione do tego przez Naczelnego Wodza, a w braku tych władz — dowódcy (kierownicy) poszczególnych oddziałów i zakładów wojskowych.

Art. 6. (1) Od wykonywania świadczeń osobistych należy zwolnić:

- 1) osoby niezdolne do wykonywania świadczeń osobistych wskutek choroby lub ułomności fizycznej;
- 2) cudzoziemców, stosownie do wzajemności, opartej na umowie międzynarodowej lub faktycznie istniejącej;

3) kobiety w czasie ciąży i przez 6 tygodni po odbyciu porodu, kobiety karmiące oraz matki, wychowujące dzieci w wieku do ukończonych lat 13;

4) osoby, których powołanie do wykonywania świadczeń osobistych mogłoby uniemożliwić lub poważnie utrudnić wykonywanie przez nie świadczeń rzeczowych.

(2) Od wykonywania świadczeń osobistych mogą być zwolnieni:

1) funkcjonariusze samorządowi i pracownicy państwowych, samorządowych lub prywatnych instytucji, organizacji, przedsiębiorstw oraz gospodarstw wiejskich, — które pracują w interesie obrony Państwa;

2) osoby, których powołanie do świadczeń osobistych mogłoby spowodować zagrożenie bytu bądź ich rodziny, bądź też gospodarstwa, rękodziela, przemysłu lub handlu, stanowiącego źródło ich utrzymania;

3) osoby odbywające studia;

4) osoby kierujące instytucjami użyteczności publicznej o charakterze leczniczym i opiekuńczym.

(3) Szczegółowe warunki zwolnienia od wykonywania świadczeń osobistych, tryb postępowania oraz właściwość władz orzekających o zwolnieniu określi rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych i Ministra Spraw Wewnętrznych, wydane w porozumieniu z interesowanymi ministrami.

Art. 7. (1) Powołanych do świadczeń osobistych należy używać tylko do robót odpowiadających ich zwyczajnemu zatrudnieniu, albo umyślowemu lub fizycznemu uzdolnieniu.

(2) Od tej zasady można odstąpić jedynie w przypadkach nagłej konieczności, wywołanej działaniami wojennymi lub siłą wyższą, i tylko na czas rzeczywistej potrzeby.

Art. 8. (1) Osoby, powołane do świadczeń osobistych, mają na żądanie władzy stawić się do wykonania świadczenia z posiadaniem w chwili powołania własnymi narzędziami pracy, należącymi do nich środkami przewozowymi, tudzież inwentarzem pociągowym, niezbędnym dla obsługi dostarczonych przez nie środków przewozowych.

(2) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych, wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych, określi, które kategorie inwentarza pociągowego będą zwolnione od obowiązku ich dostarczania celem wykonania świadczenia.

Art. 9. (1) Powołanie do świadczeń osobistych następuje na podstawie zapotrzebowań, zgłaszanych przez:

- 1) władze wojskowe, upoważnione do tego przez Ministra Spraw Wojskowych, a na obszarze objętym stanem wojennym — przez władze określone przez Naczelnego Wodza;
- 2) władze podległe Ministrom: Spraw Wewnętrznych, Przemysłu i Handlu, Rolnictwa i Reform Rolnych, Komunikacji, Opieki Społecznej, Poczty i Telegrafów oraz Skarbu.

(2) Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Ministra Spraw Wojskowych, wydane w porozumieniu z interesowanymi ministrami, określi właściwość władz (pkt. 2)), zgłaszających zapotrzebowania oraz tryb postępowania w tych sprawach.

Art. 10. W przypadku zgłoszenia jednoczesnego zapotrzebowania świadczeń osobistych przez władze wojskowe i inne władze państwowe, pierwszeństwo w zaspokojeniu zapotrzebowania służy władzom wojskowym.

Art. 11. (1) Rada Ministrów może nałożyć już w czasie pokoju:

1) obowiązek zarejestrowania się — na osoby należące do pewnych zawodów i niezwolnione w myśl przepisów rozporządzenia niniejszego od obowiązku świadczeń osobistych, jeśli uzna, że potrzebnych wiadomości, dotyczących tych osób, w innej drodze uzyskać nie można;

2) obowiązek dostarczania wszelkich danych, potrzebnych dla ustalenia, jaki personel i w jakiej ilości potrzebny jest dla utrzymania prawidłowego funkcjonowania instytucji, organizacji, przedsiębiorstw i gospodarstw wiejskich, wymienionych w art. 3 ust. 2, — na właścicieli (zarządy) tych instytucji, organizacji, przedsiębiorstw i gospodarstw.

(2) Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych i Ministra Spraw Wewnętrznych, wydane w porozumieniu z interesowanymi ministrami, określi władze przeprowadzające rejestrację (pkt. 1)) i zebranie danych (pkt. 2)) oraz tryb postępowania w tych sprawach.

Art. 12. (1) Świadczenie osobiste wykonywa się za wynagrodzeniem. Obejmuje ono wynagrodzenie za pracę, za używanie w czasie wykonywania świadczenia własnych narzędzi, środków przewozowych oraz inwentarza pociągowego, a dla wykonyującego świadczenie poza miejscem zamieszkania lub pobytu — także koszt zakwaterowania.

(2) Wynagrodzenie wypłaca się w pieniądzu. Za zgodą wykonyującego świadczenie wynagrodzenie może być wypłacone również w innej wartości.

(3) Właściwość władz i tryb postępowania w sprawach roszczeń o należności z tytułu wynagrodzenia za świadczenia określi rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych i Ministra Spraw Wewnętrznych, wydane w porozumieniu z interesowanymi ministrami.

Art. 13. (1) Wynagrodzenie za świadczenia osobiste, wykonywane bezpośrednio na rzecz władz rządowych lub samorządowych, wypłacają te władze według zasad, które określi rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych i Ministra Spraw Wewnętrznych, wydane w porozumieniu z interesowanymi ministrami.

(2) Określenie wysokości stawek wynagrodzenia mogą przekazać interesowani ministrowie podległym władzom.

Art. 14. (1) Wynagrodzenie za świadczenia osobiste, wykonywane na rzecz państwowych, samorządowych lub prywatnych instytucji, organizacji, przedsiębiorstw oraz gospodarstw wiejskich, wypłacają te instytucje, organizacje, przedsiębiorstwa oraz gospodarstwa wiejskie w wysokości, ustalonej w układzie zbiorowym dla danego rodzaju pracy.

(2) Jeżeli układ nie określa wysokości wynagrodzenia, ustala się je na podstawie przeciętnych zarobków, pobieranych w danej miejscowości w danej gałęzi pracy. Władze właściwe do ustalenia wysokości wynagrodzenia określi rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej, wydane w porozumieniu z interesowanymi ministrami.

Art. 15. (1) Powołany do świadczeń osobistych ma prawo do zwrotu rzeczywistych kosztów przejazdu środkiem masowego przewozu z miejsca zamieszkania (pobytu) do miejsca świadczenia i zpowrotem, jeżeli odległość miejsca zamieszkania (pobytu) od miejsca świadczenia wynosi więcej niż 10 klm.

(2) Zwrot kosztów przejazdu wypłacają władze, instytucje, organizacje, przedsiębiorstwa lub gospodarstwa wiejskie, właściwe do wypłaty wynagrodzenia za świadczenie.

(3) Właściwość władz i tryb postępowania w sprawach roszczeń z tytułu należności o zwrot kosztów przejazdu określi rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych i Ministra Spraw Wewnętrznych, wydane w porozumieniu z interesowanymi ministrami.

Art. 16. (1) Za zniszczenie, uszkodzenie lub utratę narzędzi, środków przewozowych lub inwentarza pociągowego, dostarczonych w myśl art. 8 przez powołanego do świadczeń, należy się odszkodowanie, jeżeli zniszczenie, uszkodzenie lub utrata nastąpiły bez jego winy.

(2) Właściwość władz i tryb postępowania w tych sprawach określi rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych i Ministra Spraw Wewnętrznych, wydane w porozumieniu z interesowanymi ministrami.

Art. 17. (1) Inwentarz pociągowy, dostarczony w myśl art. 8 przez powołanego do świadczeń osobistych dla celów wykonania świadczenia, korzysta z bezpłatnej opieki sanitarno-weterynaryjnej i podkownictwa.

(2) Wydatki z tego tytułu ponoszą władze, instytucje, organizacje, przedsiębiorstwa lub gospodarstwa wiejskie, korzystające ze świadczenia.

Art. 18. (1) Jeżeli wykonywujący osobiste świadczenia napotyka na trudności w uzyskaniu pożywienia dla siebie lub paszy dla inwentarza pociągowego, dostarczonego do obsługi środków przewozowych, — korzystający ze świadczenia obowiązany jest dostarczyć mu na żądanie pożywienia w naturze dla niego lub paszy dla inwentarza, potrącając równowartość pożywienia lub paszy z należnego wynagrodzenia za świadczenie.

(2) Normy pożywienia i paszy oraz sposób obliczenia równowartości określi rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych i Ministra Spraw We-

wnętrznych, wydane w porozumieniu z interesowanymi ministrami.

Art. 19. (1) Osoby, powołane do świadczeń osobistych i wykonywujące je na rzecz władz rządowych lub samorządowych, korzystają w przypadku choroby, powstałej w czasie wykonywania świadczenia, na koszt Skarbu Państwa z bezpłatnej pomocy lekarskiej, środków leczniczych i opatrunkowych oraz leczenia szpitalnego i utrzymania.

(2) Osoby, wykonywujące świadczenia osobiste na rzecz państwowych, samorządowych lub prywatnych instytucji, organizacji, przedsiębiorstw albo gospodarstw wiejskich, podlegają narówni z pracownikami danego zakładu pracy obowiązкови ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa, bądź też narówni z pracownikami korzystają ze świadczeń w przypadku choroby i macierzyństwa bezpośrednio ze strony zakładu pracy. Jeżeli jednak uszkodzenie zdrowia nastąpiło wskutek bezpośredniego oddziaływania wydarzeń wojennych w czasie wykonywania świadczenia, leczenie tych osób odbywa się na koszt Skarbu Państwa.

Art. 20. (1) Osoby, wykonywujące świadczenia osobiste na rzecz władz rządowych lub samorządowych, które doznały uszkodzenia zdrowia, powodującego utratę zdolności zarobkowej z powodu choroby lub kalectwa, nabytych w czasie i wskutek wykonywania tych świadczeń, będą uważane za inwalidów wojennych lub inwalidów wojskowych, i służy im prawo do zaopatrzenia inwalidzkiego w trybie i na zasadach, określonych w przepisach normujących zaopatrzenie inwalidzkie osób, które doznały uszkodzenia zdrowia na skutek służby wojskowej.

(2) Osoby, wykonywujące świadczenia osobiste na rzecz państwowych, samorządowych lub prywatnych instytucji, organizacji, przedsiębiorstw lub gospodarstw wiejskich, podlegają obowiązкови ubezpieczenia emerytalnego oraz ubezpieczenia od wypadków i chorób zawodowych — narówni z pracownikami danego zakładu pracy. Osobom tym służy jednak prawo do zaopatrzenia inwalidzkiego w myśl ust. 1, jeżeli doznały uszkodzenia zdrowia, powodującego utratę zdolności zarobkowej wskutek bezpośredniego oddziaływania wydarzeń wojennych w czasie wykonywania świadczenia. Z tytułu jednego uszkodzenia zdrowia można pobierać tylko jedno zaopatrzenie, odszkodowanie lub rentę, przyczem w razie zbiegu uprawnień z tytułu tego samego uszkodzenia zdrowia służy osobom uprawnionym prawo wyboru uprawnienia korzystniejszego.

Art. 21. Jeżeli wykonywujący świadczenia osobiste poniósł śmierć z powodu bezpośrednich działań wojennych w czasie wykonywania świadczenia osobistego, pozostała po nim rodzina ma prawo do zaopatrzenia w trybie i na zasadach, określonych w przepisach normujących zaopatrzenie inwalidzkie osób, które doznały uszkodzenia zdrowia lub leczenia na skutek służby wojskowej.

Art. 22. (1) Rodziny osób, powołanych do świadczeń osobistych, mają prawo do wojskowych

zasilków wojennych wedle tych samych norm i zasad, jak rodziny powołanych do czynnej służby wojskowej, jeśli świadczenia powołanych trwały dłużej niż 2 tygodnie.

(2) Prawa do wojskowego zasiłku wojennego nie mają rodziny osób, które za świadczenie osobiste pobierają wynagrodzenie wedle zasad, określonych w art. 14.

Art. 23. (1) Powołani do świadczeń osobistych obowiązani są w czasie spełniania tego obowiązku do posłuchu rozkazom i poleceniom przełożonych w zakresie wykonywania robót i usług, objętych obowiązkiem świadczenia.

(2) W razie naruszenia tego obowiązku, wykonujący świadczenia osobiste na rzecz władzy wojskowej podlegają ukaraniu dyscyplinarnemu przez wojskowych przełożonych dyscyplinarnych i według wojskowych przepisów dyscyplinarnych, a wykonujący je na rzecz innych władz rządowych lub samorządowych albo też państwowych, samorządowych lub prywatnych instytucji, organizacji, przedsiębiorstw albo gospodarstw wiejskich — ukaraniu w myśl art. 27 przez powiatowe władze administracji ogólnej.

(3) Na obszarze objętym stanem wojennym w miejscowościach, w których nie działają powiatowe władze administracji ogólnej, ukaranie następuje w myśl wojskowych przepisów dyscyplinarnych przez władze wojskowe, wskazane przez Naczelnego Wodza.

Art. 24. (1) Decyzje władz, wydawane w wykonaniu postanowień rozporządzenia niniejszego, są natychmiast wykonalne, jeżeli w decyzji nie jest wskazany termin późniejszy. Wniesienie odwołania nie wstrzymuje wykonania zaskarżonej decyzji, jeżeli władza nie postanowi inaczej.

(2) Roszczenia o należności z tytułu wynagrodzenia za świadczenia (art. 12), zwrotu kosztów przejazdu (art. 15) i odszkodowania (art. 16) mogą być dochodzone w drodze powództwa sądowego w ciągu dni 30 od dnia doręczenia decyzji właściwej władzy, wydanej w I instancji.

Art. 25. Wszelkie pisma i dokumenty w sprawach dotyczących świadczeń osobistych są wolne od opłat skarbowych.

Art. 26. Kto uchyla się od obowiązku osobistego świadczenia lub od wykonania zarządzeń wydanych na zasadzie art. 11, podlega karze aresztu do 3 miesięcy lub grzywny do 3.000 złotych, albo obu tym karom łącznie.

Art. 27. (1) Kto nie wykona rozkazu lub polecenia przełożonego w czasie spełniania obowiązku świadczenia osobistego w zakresie wykonania robót lub usług objętych tym obowiązkiem, podlega karze aresztu do 2 tygodni lub grzywny do 500 złotych, albo obu tym karom łącznie.

(2) Jeżeli wskutek niewykonania rozkazu lub polecenia wynikła szkoda lub niebezpieczeństwo znacznej szkody,

sprawca podlega karze aresztu do 1 miesiąca lub grzywny do 1.000 złotych, albo obu tym karom łącznie.

Art. 28. Kto będąc przełożonym w zakresie robót i usług, objętych obowiązkiem świadczenia, nadużywa swego stanowiska lub je wykorzystuje bądź na szkodę interesu publicznego, bądź wyrządzając jakąkolwiek krzywdę swemu podwładnemu,

podlega, niezależnie od odpowiedzialności karnej na zasadach ogólnych, karze aresztu do 3 miesięcy lub grzywny do 3.000 złotych, albo obu tym karom łącznie.

Art. 29. Do orzekania o przestępstwach, wymienionych w art. 26, 27 i 28, powołane są powiatowe władze administracji ogólnej, jeśli nie zachodzi przypadek dyscyplinarnego ukarania w myśl art. 23 ust. 2 lub 3.

Art. 30. Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się Ministrom: Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych, Skarbu, Przemysłu i Handlu, Komunikacji, Rolnictwa i Reform Rolnych, Opieki Społecznej oraz Poczty i Telegrafów — każdemu we właściwym mu zakresie działania i w porozumieniu z interesowanymi ministrami.

Art. 31. (1) Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

(2) Równocześnie tracą moc obowiązującą: ustawa z dnia 25 lipca 1919 r. o osobistych świadczeniach wojennych (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 401) i rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 czerwca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 51, poz. 456).

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki*

Prezes Rady Ministrów: *L. Kozłowski*

Minister Spraw Wewnętrznych:

Marjan Zyndram-Kościałkowski

Minister Spraw Zagranicznych: *Beck*

Minister Spraw Wojskowych: *J. Piłsudski*

Minister Skarbu: *Wł. Zawadzki*

Minister Sprawiedliwości: *Czesław Michałowski*

Minister Wyznań Religijnych

i Oświecenia Publicznego: *W. Jędrzejewicz*

Minister Rolnictwa i Reform Rolnych:

J. Poniatowski

Minister Przemysłu i Handlu: *H. Floyar-Rajchman*

Minister Komunikacji: *M. Butkiewicz*

Minister Opieki Społecznej: *Jerzy Paciorewski*

Minister Poczty i Telegrafów: *E. Kaliński*